

МУЗЕЙ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В СЕЛІ КОЛОДЯЖНОМУ

В одному з чарівних куточків Волинського Полісся знаходиться с. Колодяжне. Ніби нічим не відрізняється від інших сіл Волині, але на весь світ стало воно відомим завдяки Лесі Українці, Олені Пчілці, родині Косачів, які жили й творили тут.

Початий у 30-х роках прогресивною громадськістю Західної України рух за викуп косачівських будинків (у 1937 р. помер останній власник садиби Микола Косач, молодший брат письменниці) отримав у 1941 році підтримку влади (на реставрацію й організацію експозиції держава виділила 10 тис. крб.). Садиба, переживши варварське руйнування в роки Другої світової війни, була відбудована і реконструйована; першу експозицію музею Лесі Українки відкрито 1949 року. Нині волиняни мають комплекс споруд (Лесин «білий» домок, «сірий» батьківський будинок, літературний музей) на території 6,8 га землі, які разом складають Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, філіал Волинського краєзнавчого музею.

10 липня 1949 р. у відремонтованому Лесиному будинку розмістився в одній кімнаті (вітальні) музей на громадських засадах, у другій (робочому кабінеті) – сільська бібліотека.

«Сірий» будинок Микола Косач продав ковельському міщанинові Цибульському, а той перепродав жителю с. Колодяжне Архипові Федчуку. В 1954–1955 рр. останній власник розібрав будинок і переніс в інше місце, поруч із садибою. За кошти держави зробили копію «сірого» дому.

15 червня 1955 р. районний відділ культури видав наказ про переведення районної бібліотеки з міста Ковеля в будинок Косачів у село Колодяжне. Районна бібліотека була тут до 30 грудня 1960 р.

У травні 1963 р. у «сірому» будинку відкрито літературну експозицію, а Лесин «білий» будиночок став меморіальним.

У 1980 р. в новозбудованому приміщенні літературного музею розгорнуто експозицію, яка висвітлювала життєвий та творчий шлях Лесі Українки. У 1991 р. було проведено реекспозицію. Над її художнім вирішенням працювали львівські художники (головний художник-архітектор Роман Батіг). Експозиція літературного музею складається з таких розділів:

- «Волинськими стежками Лесі Українки»;
- «Колодяжне – колыска Лесиного таланту»;
- «Крізь все життя – до “Лісової пісні”»;
- «Історія музею. Трагедія родини Косачів».

В експозиції представлено меморіальні речі родини Косачів, прижиттєві видання творів Лесі Українки та Олени Пчілки, фотографії, речі побуту й етнографії Волині – рушники, крайки, одяг; відтворено фрагменти робочого кабінету і сільської хати. Копії автографів Лесі Українки виготовлено на папері кінця ХІХ ст. А два будинки – Лесин «білий» і «сірий» батьківський – стали меморіальними.

Як свідчать архівні документи, батько Лесі Українки Петро Косач восени 1868 р. придбав у Колодяжному 471,44 десятини землі з прилеглими до нього урочищами: Коничівщина, Стадниця, Преслинське. Живучи в Луцьку, навесні 1879 р. він розпочав у селі будівництво дому, що звався в родині «великим», пізніше «старим», а серед колодяженців – «палацом».

1882 р. будівництво було закінчено, і родина переїхала на постійне проживання: батько, мати, Михайло, Лариса, Ольга. Менші діти – Оксана, Микола, Ізидора – народились у Колодяжному. Сім'я збільшилась, діти підросли, тому 1890 р. побудували на садибі «білий» домок. «Щоб було просторніше, збудував за це літо окреме літературне шале-флігель для старших дітей, і в ньому живуть Леся і Ліля, а Миша теж, коли приїздить туди, ми ж з малими живемо в домі. Із цього розселення маємо розвагу, то ми ходимо до Лесі, то вона до нас на обід».

Веранда була велика, колони витесані зі стовбурів беріз. При сонці чи в місячну ніч будиночок ніби світився білими стінами, тому називали його «білим». На даху веранди для Лесі влаштували солярій.

Рожева кімната була не тільки спальнею, а й робочим кабінетом письменниці. «Почуваю себе “як не може бути” (себто як слід) в своїй новій, маленькій рожевій хатинці з білими меандрами», бо «...тут окрім писання і живе діло, і милі для мене люди, тут не почуваю себе зайвою на світі», – писала поетеса в листах до М. Драгоманова та М. Павлика.

У робочому кабінеті перед вікнами стоїть письмовий стіл, на якому копії рукописів, письмове приладдя, ваза для квітів, поштові листівки, секретки, чашечка. Біля столу – два крісла, обтягнуті червоним оксамитом. Праворуч – етажерка, на полицях якої – твори Г. Гейне, В. Шекспіра, Дж. Байрона, В. Короленка, примірники журналів «Киевская старина» та «Літературно-науковий вістник», праці з історії та філософії.

На верхній полиці етажерки в акуратних рамочках – фото сестер Лесі Ольги та Оксани, скляна вазочка з ломикаменем. Над етажеркою в рамі коричневого кольору – фото дядька Михайла Драгоманова.

Ліворуч від дверей – ліжка із червоного дерева, застелене білим покривалом, на ліжку – гаптований рушник. У кутку – туалетний столик із великим овальним дзеркалом. На столику намисто, стрічка. Меблі для рожевої кімнати 1965 р. передав зять Олени Пчілки Олександр Петров.

Блакитна кімната – вітальня з чотирма вікнами, більша за розмірами від рожевої. Ліворуч – кошинок, біля якого письменниця писала, відпочивала. Велику частину кімнати займає рояль. Посередині кімнати – овальний стіл із червоного дерева, покритий скатертиною. На столі – твори Г. Гейне, книга «Мифы классической Греции» та гасова лампа. Біля стіни – невеликий м'який диван із високою спинкою, оббитий зеленим оксамитом, на стінах – велике дзеркало, краєвиди міст Італії, Єгипту, де бувала письменниця.

У різні часи тут працювали, гостювали, відпочивали відомі діячі української культури: І. Франко, Ф. Красицький, сім'ї М. Лисенка і М. Старицького, а також М. Левицький, О. Левицький, Грицько Григоренко, Л. Старицька-Черняхівська, М. Славинський, І. Стешенко. Дім Косачів у Колодяжному був своєрідним

університетом. Тут збиралась українська інтелігенція. Велися літературні розмови, співались українські пісні, лунала музика.

1896 р. розпочато спорудження «сірого» будинку, вікна, двері й віконниці якого пофарбовані в сірий колір, від чого пішла його назва. Будинок має три кімнати, кухню, дві веранди.

Велика простора кімната – вітальня Косачів. Побудована за проектом Олени Пчілки, зі сценою на невеликому підвищенні. Щороку відзначали в родині Косачів роковини Т. Г. Шевченка. Середину вітальні займають великий стіл під білою вишитою полотняною скатертиною і стільці. У вечірні години кімнату освітлювали підвісна лампа, свічник зі свічкою. Праворуч від сцени – буфет, у якому посуд, тарілки, вазочки, чашки з маєтку тітки Лесі Олени Косач (в одруженні Тесленко-Приходько). На столі – меморіальні речі і шкатулка Лесі Українки з гудзиками, запонками.

У простінку між вікнами – етажерка. На полицях – книги, сімейний альбом, статуєтки. На стіні – портрет Т. Г. Шевченка у вишитому рушнику. У кутку праворуч – великий годинник, поблизу нього – підставка для квітів.

У робочому кабінеті П. А. Косача стоїть старовинний секретер із письмовим приладдям, підставкою для олівців, на стільниці – кишеньковий годинник і підсвічник. Тут же книжкова шафа з енциклопедичними словниками Брокгауза і Ефрона, на верхній полиці етажерки і стінах у родинних рамочках – фото Олени Пчілки, родини (рамочки подарував Костянтин Петров, син Олександра Петрова).

Третя кімната служила родині за спальню. У простінку – столик, на якому журнал «Літературно-науковий вістник» із творами Лесі Українки, стрічки, збережені родиною Ізидори Косач. На ліжку – полтавська плахта, сорочка, яку Ольга Косач-Кривинюк власноручно вишила для чоловіка Михайла. Зі спальні двері виходять на простору веранду. Тут розміщено дорожню скриню, корзини для збирання фруктів, овальний стіл, плетене розкладне крісло та інші речі.

Косачі дуже любили Колодяжне і в листах висловлювали свої почуття: «Колодяжне – це власне “дома”, а решта, то це все так собі – між іншим».

Леся Українка в Колодяжному розпочала і написала близько 80 літературних творів: «Конвалія», «Сафо», «Русалка», «Співець», «В'язень», «Самсон», «Біда навчить», «Блакитна троянда», «Місто смутку», «Пісні про волю» та ін. Вона записала тут пісенну частину свята Івана Купала, щедрівки, колядки, обрядові пісні, повір'я, казки.

Із Колодяжного поетеса давала братові Михайлу настанови щодо створення бібліотечки кращих творів світової літератури українською мовою і запропонувала орієнтовний список, у якому було понад сімдесят імен письменників, серед них Байрон, Гюго, Достоевський, Гончаров, Пушкін, Шекспір, Шиллер, Короленко та ін. Пропонувала те, що сама читала. Вона ж, вісімнадцятирічна дівчина, як ініціатор цього задуму перша приступила до його здійснення, взявшись за переклад багатьох творів німецької й французької літератури.

Відповідно до порад і за джерелами, присланими М. Драгомановим, Леся 1890 р. склала курс «Стародавньої історії східних народів». Перша збірка поезій поетеси остаточно готувалася до друку в Колодяжному. Саме тут працювала вона над її композицією.

Музей Лесі Українки в Колодяжному дає можливість зрозуміти велич письменниці, її внесок і внесок усієї родини у національну культуру та вплив на свідомість наступних поколінь.

Музей щороку відвідує 30-35 тис. відвідувачів, для яких наукові співробітники проводять більше 1 тис. екскурсій. Фонди музею нараховують 11 тис. одиниць збереження, з них 6 тис. основного і 5 тис. науково-допоміжного.

Наукові співробітники прагнуть численними експонатами розкрити образ Лесі Українки як непересічне явище в культурному просторі України кінця ХІХ – початку ХХ ст. Письменниця постає перед відвідувачами як людина виняткової мужності і принциповості, духовної краси і мистецького обдарування. Вона знайшла себе в багатьох різновидах літературної праці – поезії,

драматургії, прозі, перекладах, фольклористиці, критиці, публіцистиці. Прослідковується її власна доля, доля родини, місце Колодяжного, Волині у житті сім'ї та її благотворний вплив на культурний процес регіону.

Музей Лесі Українки в Колодяжному – осередок науки, культури, просвітництва.



1.



2.



3.

*Колодяженський літературно-меморіальний музей
Лесі Українки:*

- 1. Лесин «білий домок».*
- 2. «Сірий» батьківський будинок.*
- 3. Літературний музей*